

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 18 marca 2025 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Elżbieta Karska (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Marek Dobrowolski

Radosław Tomasz Jeż (ławnik Sądu Najwyższego)

w sprawie z powództwa A. P.

przeciwko P. Spółka z o.o. w likwidacji w upadłości likwidacyjnej

o zapłatę,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych 18 marca 2025 r.

skargi nadzwyczajnej Prokuratora Generalnego od nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym Sądu Okręgowego w Tarnobrzegu z 9 sierpnia 2007 r., sygn. IV GNc 40/07

- I. uchyła nakaz zapłaty w postępowaniu nakazowym Sądu Okręgowego w Tarnobrzegu z 9 sierpnia 2007 r. sygn. IV GNc 40/07 w całości i przekazuje sprawę temu Sądowi do ponownego rozpoznania;**
- II. znosi wzajemnie między stronami koszty postępowania wywołanego wniesieniem skargi nadzwyczajnej.**

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy w Tarnobrzegu IV Wydział Gospodarczy nakazem zapłaty w postępowaniu nakazowym z 9 sierpnia 2007 r. o sygn. akt IV GNc 40/07 nakazał pozwanemu „P.” Spółka z o.o. w L., aby zapłacił powodowi A. P. – P. w L. kwotę 1 857 020,00 zł (jeden milion osiemset pięćdziesiąt siedem tysięcy dwadzieścia złotych) z ustawowymi odsetkami od dnia 8 sierpnia 2007 r. oraz kwotę 23.213,00 zł (dwadzieścia trzy tysiące dwieście trzynaście złotych) tytułem kosztów procesu, w terminie dwóch tygodni od doręczenia nakazu albo wniósł w tymże terminie zarzuty.

W uzasadnieniu pozwu wskazano, że powód prowadzący działalność gospodarczą pod firmą „P.” w dniu 16 lipca 2007 r. nabył w trybie indosu od handlowej spółki prawa ukraińskiego –Firma „H.” – weksel z wystawienia „P.” sp. z o.o. na sporną sumę, płatny w R. w dniu 6 sierpnia 2007 r. Należność znajdująca odzwierciedlenie w sumie wekslowej była wynikiem zobowiązania pozwanego do zapłacenia na rzecz ww. spółki ukraińskiej kar umownych z tytułu niewykonania umowy zawartej 7 grudnia 2006 r., której kopię dołączono do niniejszego pozwu. W dniu 7 sierpnia 2007 r. powód przedstawił pozwanemu przedmiotowy weksel do zapłaty. Do dnia wniesienia pozwu, tj. 8 sierpnia 2007 r. nie uregulowano nawet części sumy wekslowej.

Prokurator Generalny skargą nadzwyczajną z 17 października 2022 r., która wpłynęła do Sądu Okręgowego w Tarnobrzegu 20 października 2022 r. na podstawie art. 89 § 1 i 2 w zw. z art. 115 § 1 i § 1 a ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (Dz.U. 2021, poz. 1904, ost. zm.: Dz.U. 2022 poz. 1259), z uwagi na konieczność zapewnienia zgodności z zasadą demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej, albowiem w wyniku wydania skarżonego orzeczenia doszło do naruszenia zasady sprawiedliwości społecznej oraz prawa do rzetelnej procedury sądowej, poprzez wydanie nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym zgodnie z żądaniem powoda, podczas gdy dokument weksla został wystawiony w sposób niezgodny z wymogami ustawy z dnia 28 kwietnia 1936 r. prawo wekslowe (Dz.U. 2022, poz. 282), a nadto dochodzona należność wynikała z zawartej dla pozoru, w celu przestępczym, umowy

gospodarczej pomiędzy J. W., reprezentującym P. sp. z o.o. a ukraińską spółką H. zaskarżył ww. nakaz zapłaty w całości i zarzucił mu:

1. „naruszenie zasad, wolności i praw człowieka i obywatela, określonych w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. z 1997 r., Nr 78, poz. 486 ze zm.), a mianowicie zasady legalizmu i prawa do odpowiednio ukształtowanej procedury sądowej, zgodnie z wymogami działania na podstawie i w granicach prawa oraz sprawiedliwości i rzetelności procesu wyrażonej w art. 45 ust. 1 Konstytucji RP, jako prawa do sądu, polegające na uznaniu przez Sąd, że weksel przedłożony wraz z pozwem o zapłatę przeciwko P. sp. z o.o. nie nasuwa wątpliwości i spełnia warunki określone w ustawie z dnia 28 kwietnia 1936 r. prawo wekslowe (Dz. U. 2022 r., poz. 282), a następnie wydanie na jego podstawie nakazu zapłaty, podczas gdy dokument ten nie spełniał ustawowych kryteriów właściwie wypełnionego weksla, a nadto, w odniesieniu do którego w postępowaniu przed Sądem Okręgowym w Lublinie ustalono, że dochodzona należność wynikała z zawartej dla pozorów, w celu przestępczym, umowy gospodarczej pomiędzy J. W., reprezentującym P. sp. z o.o. a ukraińską spółką H.;
2. rażące naruszenie prawa procesowego, tj. art. 485 § 2 k.p.c., poprzez jego niewłaściwe zastosowanie polegające na wadliwym uznaniu, iż będący podstawą do wydania nakazu zapłaty weksel został należycie wypełniony i nie zachodzą wątpliwości co do jego treści, podczas gdy dokument weksla został wystawiony w sposób niezgodny z wymogami ustawy Prawo wekslowe w części dotyczącej daty wystawienia weksla;
3. rażące naruszenie prawa materialnego, tj. art. 101 ustawy z dnia 28 kwietnia 1936 r. prawo wekslowe (Dz. U. z 2022 r., poz. 282), poprzez błędną wykładnię, wyrażającą się w wadliwym uznaniu przez Sąd, że dokument przedłożony przez A. P., zawiera konieczne elementy wskazane w powołanym przepisie, podczas gdy nie zawiera daty wystawienia weksla, a zatem zgodnie z art. 102 ustawy prawo wekslowe, dokument taki nie powinien być uważany za weksel, a w konsekwencji pozew w niniejszej sprawie oddalony;

4. oczywistą sprzeczność istotnych ustaleń Sądu z treścią zebranego materiału dowodowego polegającą na przyjęciu, iż weksel będący podstawą orzeczenia zawiera wszystkie ustawowe elementy weksla własnego, podczas gdy brak pełnej daty wystawienia weksla powoduje, iż zgodnie z art. 102 ustawy prawo wekslowe nie może on być uważany za dokument w postaci weksla własnego.”.

Prokurator Generalny wniósł o uchylenie nakazu zapłaty z 9 sierpnia 2007 r. o sygn. IV GNc 40/07 i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Tarnobrzegu z pozostawieniem temu Sądowi rozstrzygnięcia o kosztach postępowania przed Sądem Najwyższym. W uzasadnieniu Prokurator Generalny podniósł okoliczności będące podstawą złożenia wniosku o wniesienie skargi nadzwyczajnej, w tym to, że dochodzona należność wynikała z zawartej dla pozoru, w celu przestępczym, umowy gospodarczej pomiędzy J. W. reprezentującym P. sp. z o.o. a ukraińską spółką H..

Sąd Najwyższy zważył co następuje:

Skarga nadzwyczajna Prokuratora Generalnego zasługiwała na uwzględnienie.

Wprowadzenie do polskiego systemu prawnego instytucji kontroli nadzwyczajnej w art. 89-95 u.SN miało na celu zaradzenie podnoszonym w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego, ograniczeniom skargi konstytucyjnej, która nie pozwalała na adekwatną reakcję względem orzeczeń sądów powszechnych lub wojskowych, które wprawdzie zapadały z naruszeniem zasad konstytucyjnych, jednak w oparciu o przepisy, którym nie można było czynić zarzutu niekonstytucyjności (zob. sygnalizacja pełnego składu Trybunału Konstytucyjnego dokonana 12 marca 2003 r., S 1/03, OTK ZU 2003, nr 3A, poz. 24). Skarga nadzwyczajna została wprowadzona celem zaradzenia temu deficytowi nadzwyczajnych środków zaskarżenia pozwalających na eliminację rażąco wadliwych orzeczeń z poszanowaniem prawa do sądu (zob. wyrok pełnego składu Trybunału Konstytucyjnego z 19 lutego 2003 r., P 11/02, pkt 5) afirmując w ten

sposób zasadę demokratycznego państwa prawa urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej.

Realizując te założenia, skarga nadzwyczajna z całą pewnością nie stanowi instrumentu ponownej kontroli instancyjnej (trzeciej instancji – gdy nie ma możliwości złożenia skargi kasacyjnej lub czwartej – gdy skarga kasacyjna nie została uwzględniona), ale instrument skonkretyzowanej kontroli konstytucyjności aktów jurysdykcyjnych, zaś jej zgodność z międzynarodowymi standardami ochrony praw człowieka była już kilkakrotnie wyjaśniana w orzecznictwie Sądu Najwyższego (wyroki Sądu Najwyższego: z 28 października 2020 r., I NSNc 22/20, pkt. 1-6; z 25 listopada 2020 r., I NSNc 57/20, pkt. 1-5; z 28 września 2021 r., I NSNc 107/21).

Skarga nadzwyczajna może zostać wniesiona jedynie wówczas, gdy jest to konieczne dla zapewnienia zgodności prawomocnych orzeczeń sądów powszechnych i wojskowych z zasadą demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej (art. 89 § 1 *in principio* u.SN) i to tylko w sytuacji, gdy można ją oprzeć na przynajmniej jednej z trzech podstaw, określonych w art. 89 § 1 pkt. 1-3 u.SN. Sąd Najwyższy zwracał uwagę, że połączenie ogólnej przesłanki funkcjonalnej ze szczegółowymi podstawami skargi nadzwyczajnej sformułowaniem „o ile”, jednoznacznie wskazuje na konieczność jednoczesnego zaistnienia przesłanki funkcjonalnej i którejś (przynajmniej jednej) z jej szczegółowych podstaw wymienionych w art. 89 § 1 pkt. 1-3 u.SN (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 25 czerwca 2020 r., I NSNc 48/19). Jednocześnie, wzajemna relacja, zachodząca między przesłanką funkcjonalną i przesłankami szczegółowymi wymaga, aby w pierwszej kolejności dokonać oceny zaistnienia podstaw szczegółowych, a następnie dopiero dokonać oceny tego, czy ziściła się również przesłanka funkcjonalna (zob. wyroki Sądu Najwyższego: z 28 października 2020 r., I NSNc 22/20, pkt 2; z 25 listopada 2020 r., I NSNc 57/20, pkt 10).

Na podmiocie inicjującym kontrolę nadzwyczajną prawomocnego orzeczenia ciąży obowiązek przytoczenia i uzasadnienia podstaw wniesienia skargi nadzwyczajnej (art. 95 pkt 1 u.SN w zw. z art. 398⁴ § 1 k.p.c.). Oznacza to konieczność wskazania i uzasadnienia nie tylko którejś spośród szczegółowych

podstaw skargi (art. 89 § 1 pkt. 1-3 u.SN), ale następnie również wykazania, w kontekście realiów konkretnej sprawy, zaistnienia przesłanki funkcjonalnej (art. 89 § 1 *principium* u.SN), czyli wyjaśnienia, z czego wynika konieczność zapewnienia zgodności z zasadą konstytucyjną wyrażoną w art. 2 Konstytucji RP. O ile jednak ocena spełnienia przesłanek szczegółowych sprowadza się, w dużym uproszczeniu, do dokonania subsumpcji, o tyle dokonując oceny ziszczenia się przesłanki funkcjonalnej, czyli oceniając konieczność zapewnienia zgodności prawomocnych orzeczeń z art. 2 Konstytucji RP, kluczowe staje się ważenie konstytucyjnych wartości (zob. wyroki Sądu Najwyższego: z 28 października 2020 r., I NSNc 22/20; z 25 listopada 2020 r., I NSNc 57/20; z 21 kwietnia 2021 r., I NSNc 89/20).

Również z tego względu, przy odpowiednim stosowaniu art. 398¹³ § 1 k.p.c. w zw. z art. 95 pkt 1 u.SN, przewidującego związanie sądu podstawami skargi, uwzględnić należy specyfikę przesłanki funkcjonalnej skargi nadzwyczajnej. Konieczność zapewnienia zgodności z art. 2 Konstytucji RP wymaga wzięcia pod uwagę sformułowanych w orzecznictwie i doktrynie zasad konkretyzujących tę normę ustrojową.

Badając ustawowe przesłanki zasadności i dopuszczalności wniesionej skargi nadzwyczajnej od nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym Sądu Okręgowego w Tarnobrzegu z 9 sierpnia 2007 r. o sygn. IV GNc 40/07 wskazać należy, że jest ona dopuszczalna, nakaz został wydany bowiem przez sąd powszechny, jest prawomocny i nie może być uchylony lub zmieniony w trybie innych nadzwyczajnych środków zaskarżenia. Brak jest możliwości jego uchylecia w drodze skargi o wznowienie postępowania, skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia, skargi kasacyjnej, a także wniosku przewidzianego w art. 96 § 1 u.SN. Analiza całokształtu okoliczności sprawy wskazuje zatem, iż zostały spełnione warunki formalne do wniesienia skargi nadzwyczajnej.

Na dzień orzekania przez Sąd Najwyższy w sprawie ze skargi nadzwyczajnej prawomocny jest też już wyrok Sądu Okręgowego w Lublinie z 15 czerwca 2022 r. o sygn. akt IV K 301/21, którym J. W. został uznany winnym czynu z art. 296 § 1 i 3 k.k. w zw. z art. 12 k.k. Sąd Apelacyjny w Lublinie wyrokiem z 28 maja 2024 r. o sygn. akt II AKa 345/22 utrzymał w mocy wyrok Sądu Okręgowego. W powyższych

judykatach Sądy ustaliły, że J. W. jako prezes zarządu P. sp. z o.o. zawarł, z prezesem firmy ukraińskiej Firma „H.”, umowę na sprzedaż szkła i produktów szklanych dla celów budowlanych, zabezpieczoną karą umowną o wartości nie większej niż 50% wartości kontraktu, bez zamiaru jej realizacji, a następnie, pomimo podpisania tej treści umowy, nie dopełnił ciążącego na nim obowiązku realizacji jej warunków i podpisał weksel własny „*in blanco*”, co umożliwiło nabycie w dniu 16 lipca 2007 r. przez A. P. wymienionego weksla, wypełnionego przez remitenta na sumę wekslową 1 857 020,00 zł. stanowiącego zabezpieczenie realizacji umowy, a następnie odstąpił od zaskarżenia wydanego przez Sąd Okręgowy w Tarnobrzegu nakazu zapłaty, czym doprowadził do powstania wierzytelności w kwocie 1 857 020,00 zł na rzecz A. P., to jest o czyn z art. 296 § 1 i 3 k.k.

Zasadny okazał się zarzut podniesiony w skardze nadzwyczajnej, że weksel będący podstawą wydania przedmiotowego nakazu zapłaty został nienależycie wypełniony. Nie spełnia on bowiem warunków określonych w ustawie z dnia 28 kwietnia 1936 r. prawo wekslowe.

Zgodnie z art. 101 tej ustawy, weksel powinien zawierać nazwę „weksel” w samym tekście dokumentu, w języku, w jakim go wystawiono, przyrzeczenie bezwarunkowe zapłacenia oznaczonej sumy pieniężnej, oznaczenie terminu płatności, oznaczenie miejsca płatności, nazwisko osoby, na której rzecz lub na której zlecenie zapłata ma być dokonana, oznaczenie daty i miejsca wystawienia weksla, podpis wystawcy weksla. Za weksel nie jest uważany natomiast dokument, któremu brak jednej ze wskazanych cech, jednak jeśli weksel własny nie zawiera oznaczenia terminu płatności, to uważa się, że jest płatny za okazaniem; zaś przy braku osobnego oznaczenia miejsca wystawienia weksla, to przyjmuje się, że jest to miejsce płatności, a także za miejsce zamieszkania wystawcy (art. 102 ustawy – prawo wekslowe).

W literaturze wskazuje się, że prawo wekslowe nie podaje kolejności, w jakiej weksel ma być wypełniony. Kolejność wypełnienia poszczególnych elementów weksla może być różna. Wszystkie części składowe wymagane do ważności weksla muszą znajdować się na wekslu w chwili dochodzenia praw z weksla (L. Bagińska, Czarnecki, *Prawo wekslowe i czekowe, Komentarz*, Warszawa 2018, s. 609). Ponadto, data wystawienia weksla powinna się składać z dnia, miejsca i roku.

Natomiast za nieważny uznawany jest taki weksel, w którym data wystawienia jest późniejsza od daty płatności albo wskazuje jakąś inną sprzeczność. (...) Przy czym data wystawienia weksla ma znaczenie przy ocenie, czy w chwili wystawienia weksla wystawca posiadał zdolność do zaciągania zobowiązań wekslowych (ibidem, s. 613). Stąd weksel powinien być uzupełniony najpóźniej w chwili dochodzenia praw z weksla, bowiem w chwili przedstawienia go do realizacji musi zawierać wszelkie cechy ważności. Dla oceny ważności weksla miarodajna jest zatem chwila wniesienia powództwa. Brak jednego z istotnych elementów treści weksla prowadzi do oddalenia powództwa wekslowego (ibidem, s. 615).

Weksel na podstawie, którego Sąd Okręgowy w Tarnobrzegu procedując w sprawie o sygn. akt IV GNc 40/07 wydał nakaz zapłaty w postępowaniu nakazowym, nie posiadał wszystkich wymaganych prawem wekslowym elementów, tj. pełnej daty wystawienia, jakim jest oznaczenie roku. Tym samym weksel ten nie zawierał wszystkich elementów niezbędnych do uznania, że jest on ważnym dokumentem. Brak daty wystawienia uniemożliwiał w szczególności ustalenie, czy w chwili jego wystawienia wystawca weksla posiadał zdolność do zaciągania zobowiązań wekslowych. W konsekwencji zasadny okazał się także zarzut rażącego naruszenia art. 485 § 2 k.p.c. poprzez jego niewłaściwe zastosowanie, polegające na wadliwym uznaniu, iż będący podstawą do wydania nakazu zapłaty weksel został należycie wypełniony i nie zachodzą wątpliwości co do jego treści. Tym samym nieprawidłowa treść weksla powinna skłonić ww. Sąd do oddalenia powództwa lub do skierowania sprawy do postępowania zwykłego.

Dla podjętego rozstrzygnięcia istotne znaczenie ma również to, że dochodzona należność wynikała z umowy gospodarczej zawartej dla pozor. Sąd Okręgowy w Lublinie wyrokiem z 15 czerwca 2022 r. o sygn. akt IV K 301/21 uznał bowiem J. W. za winnego tego, że w okresie od daty nieustalonej, nie wcześniej niż od 7 grudnia 2006 r. do 27 maja 2008 r., w L. woj. [...], działając wielokrotnie, w krótkich odstępach czasu, w wykonaniu z góry powziętego zamiaru, w celu osiągnięcia korzyści majątkowej, będąc osobą zobowiązaną na podstawie umowy o pracę do zajmowania się sprawami majątkowymi P. Sp. z o.o. z/s w L. jako jej dyrektor, używając przy tym, mimo wygaśnięcia mandatu prezesa jej zarządu, tego tytułu i pozostając w błędzie, że funkcję taką nadal sprawuje, nadużył udzielonych

mu uprawnień do zarządzania. „P.” spółka z o.o. w L., w następstwie czego wyrządził szkodę majątkową w wielkich rozmiarach w kwocie 1 819 055,10 zł w jej mieniu w ten sposób, że w dacie nieustalonej, nie wcześniej niż od 7 grudnia 2006 r. do 16 lipca 2007 r. w L., woj. [...], podpisał wraz z prezesem firmy ukraińskiej Firma „H.”, dokument umowy na sprzedaż szkła i produktów szklanych dla celów budowlanych, z którego wynikało, że to zobowiązanie zabezpieczono karą umowną wartości nie większej niż 50% wartości kontraktu bez zamiaru jej realizacji a następnie pomimo podpisania tego dokumentu, nie dopełnił ciążącego na nim obowiązku realizacji jej warunków i podpisał weksel własny „in blanco”, co umożliwiło nabycie w dniu 16 lipca 2007 r. przez A. P. wymienionego weksla, wypełnionego przez remitenta na sumę wekslową 1 857 020,00 zł, stanowiącego zabezpieczenie realizacji opisanej wyżej umowy, która w istocie miała charakter pozorny, a następnie wydania przez Sąd Okręgowy w Tarnobrzegu nakazu zapłaty, czym doprowadził do powstania tytułu wykonawczego w kwocie 1 857 020 zł na rzecz A. P., wskutek czego wierzyciel ten uzyskał od pokrzywdzonej spółki, wraz z kosztami postępowania, 1 407 413 zł. Opisany czyn zakwalifikowano z art. 296 § 2 i 3 k.k. w zw. z art. 12 k.k., i za to, na mocy art. 296 § 3 k.k. skazano J. W. na karę dwóch lat pozbawienia wolności, której wykonanie w oparciu o art. 69 § 1 i 2 k.k. oraz 70 § 1 pkt 1 k.k. zawiesił warunkowo na okres 4 lat-; na podstawie art. 33 § 2 k.k. orzekł grzywnę w wysokości 200 stawek dziennych po 50 zł stawka; na zasadzie zaś art. 41 § 1 k.k. i 43 § 1 k.k. orzekł wobec oskarżonego zakaz pełnienia funkcji w zarządach spółek handlowych na okres sześciu lat.

Podkreślić trzeba, że Sąd Okręgowy w Tarnobrzegu, wydając nakaz zapłaty w postępowaniu nakazowym o sygn. IV GNc 40/07 nie mógł wiedzieć o przestępczym zamiarze wystawcy weksla, bowiem postępowanie karne i prawomocny wyrok skazujący miały miejsce już po 9 sierpnia 2007 r. Z tego względu uchylenie zaskarżonego nakazu zapłaty może i powinno mieć miejsce jedynie w drodze nadzwyczajnego środka zaskarżenia jakim jest właśnie skarga nadzwyczajna.

W analizowanej sprawie wystąpienie przez Prokuratora Generalnego ze skargą nadzwyczajną było konieczne dla zapewnienia zgodności orzeczenia z zasadą demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej, albowiem w wyniku wydania skarżonego orzeczenia

doszło do naruszenia zasady sprawiedliwości społecznej oraz prawa do rzetelnej procedury sądowej, poprzez wydanie nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym zgodnie z żądaniem powoda, podczas gdy dokument weksla został wystawiony w sposób niezgodny z wymogami ustawy z dnia 28 kwietnia 1936 r. prawo wekslowe, a nadto dochodzona należność wynika z zawartej dla pozoru i w celu przestępczym umowy gospodarczej. Argumenty te prowadzą do stwierdzenia, że w przedmiotowej sprawie naruszenie prawa ma charakter rażący.

Przez „rażące naruszenie prawa” należy rozumieć naruszenie prawa na tyle wyraźne, że do jego ustalenia nie jest konieczne prowadzenie złożonych procesów intelektualnych (zob. K. Szczucki, *Ustawa o Sądzie Najwyższym. Komentarz*, Warszawa 2018, s. 467). Również Sąd Najwyższy, w wielu orzeczeniach wskazywał, że „rażące” naruszenie musi być „oczywiste”, czyli „widoczne dla przeciętnego prawnika *prima facie* bez konieczności wnikliwej analizy” (zob. postanowienie z 29 marca 2019 r., V CSK 326/18; wyrok z 8 czerwca 2017 r., SNO 22/17; wyrok z 13 maja 2020 r., I NSNc 28/19; postanowienie z 21 września 2021 r., I NSNc 59/20; wyrok z 28 września 2021 r., I NSNc 107/21). O rażącym naruszeniu prawa może być mowa wówczas, gdy miało miejsce naruszenie przepisu o takim znaczeniu dla prawidłowego rozpoznania i rozstrzygnięcia sprawy, iż mogło to mieć istotny wpływ na treść zaskarżonego orzeczenia (zob. A. Kotowski, *Skarga nadzwyczajna na tle modeli kontroli odwoławczej*, Prokuratura i Prawo 2018, nr 9, s. 51 i in.). Ponadto, w przypadku skargi nadzwyczajnej Sąd Najwyższy wskazał, że ocena tego, czy doszło do rażącego naruszenia prawa jest uzależniona od takich kryteriów jak: pozycja naruszonej normy w hierarchii norm prawnych, istotność naruszenia, a także skutki naruszenia dla stron postępowania (zob. wyroki Sądu Najwyższego: z 8 maja 2019 r., I NSNc 2/19; z 13 maja 2020 r., I NSNc 28/19).

Zarzucone naruszenie prawa jest rażące i oczywiste, skutkowało znacznym obciążeniem finansowym pozwanej spółki, było sprzeczne z zasadą zaufania obywateli do państwa i jego organów, pewności prawa oraz prawidłowości stosowania prawa przez organy państwa (art. 2 Konstytucji RP), a powstały dług dotkliwie ingeruje w prawa majątkowe, w tym prawo własności chronione przez art. 21 i art. 64 Konstytucji RP.

Zarówno samo brzmienie art. 2 Konstytucji, jak i orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego wskazuje, że sprawiedliwość społeczna jest celem, który ma być urzeczywistniany przez demokratyczne państwo prawne. Nie jest bowiem demokratycznym państwem prawnym państwo, które nie realizuje idei sprawiedliwości, przynajmniej pojmowanej jako dążenie do zachowania równowagi w stosunkach społecznych i powstrzymywanie się od kreowania nieusprawiedliwionych, niepopartych obiektywnymi wymogami i kryteriami przywilejów dla wybranych grup obywateli (zob. wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 12 kwietnia 2000 r., K 8/98, OTK 2000, nr 3, poz. 87 oraz z 19 grudnia 2012 r., K 9/12, OTK-A 2012, nr 11, poz. 136). Odnosząc się do wzajemnej relacji zasady zaufania do państwa i stanowionego przezeń prawa oraz sprawiedliwości społecznej – Trybunał wskazał, że zasad tych nie należy sobie przeciwstawiać, bowiem sprawiedliwość społeczna jest celem, który ma urzeczywistniać demokratyczne państwo prawne” (zob. wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 12 kwietnia 2000 r., K 8/98, OTK 2000, nr 3, poz. 87 oraz z 17 czerwca 2003 r., P 24/02, OTK-A 2003, nr 6, poz. 55).

Jak zaznaczył Trybunał, wyrażona w art. 2 Konstytucji zasada sprawiedliwości społecznej nie stanowi jedynie ogólnej zasady ustrojowej Rzeczypospolitej Polskiej czy też swoistej „dyrektywy programowej”. Zdaniem Trybunału Konstytucyjnego, na gruncie tego przepisu można wskazać szczególne prawo podlegające ochronie, jakim jest prawo do sprawiedliwego traktowania, jeśli zarazem jest ono odnoszone do sfery stosunków objętych gwarancjami konstytucyjnymi, choćby ogólnie ujętymi. Jest ono sprzężone z obowiązkiem państwa stania na straży sprawiedliwości społecznej poprzez zaniechanie aktów (działań) mogących stać z nią w sprzeczności oraz eliminowanie takich aktów, które uznano za godzące w tę zasadę. Dotyczy to zarówno etapu stanowienia, jak i stosowania prawa (zob. wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 12 grudnia 2001 r., SK 26/01, OTK 2001, nr 8, poz. 258).

Uwzględnienie skargi nadzwyczajnej pozwoli przywrócić równowagę w stosunkach społecznych zachwianą przez fakt negatywnych skutków zaskarżonego nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym o sygn. IV GNc 40/07, a niniejsze rozstrzygnięcie pozwala na wzięcie pod uwagę Sądowi *meriti* całokształtu okoliczności prawnych i faktycznych, które w świetle zasady demokratycznego

państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej winny zostać uwzględnione.

Dokonując wyważenia racji przemawiających za utrzymaniem w mocy nakazu zapłaty o sygn. IV GNc 40/07, a ogółem racji wynikających z integralnie pojmowanej zasady demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej i przemawiających za tym by zaskarżony nakaz zapłaty uchylić, należy jednoznacznie stwierdzić, że uchylenie orzeczenia będzie proporcjonalnym środkiem pozwalającym zapewnić zgodność decyzji jurysdykcyjnych z art. 2 i art. 45 Konstytucji.

Wobec powyższego, zasadnym jest uznanie, iż uchylenie zaskarżonego nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym jest konieczne dla zapewnienia zgodności z zasadą demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej. Sąd rozpoznając sprawę powinien dokonać reasumpcji zaskarżonego orzeczenia, stosując przy tym rygory przewidziane prawem procesowym i materialnym.

Biorąc pod uwagę fakt, że skarga nadzwyczajna wniesiona została po upływie 5 lat od uprawomocnienia zaskarżonego nakazu zapłaty, niezbędne jest ustalenie, czy na przeszkodzie uwzględnieniu skargi i wydaniu rozstrzygnięcia, o którym mowa w art. 91 § 1 u.SN (uchylenie nakazu zapłaty) nie stoi art. 115 § 2 u.SN (wyrok Sądu Najwyższego z 16 kwietnia 2024 r., II NSNc 298/23).

Z przytoczonego na wstępie rozważań art. 115 § 2 u.SN wynika, że w przypadku, gdy od uprawomocnienia się zaskarżonego orzeczenia upłynęło 5 lat, to pomimo stwierdzenia zaistnienia przesłanek określonych w art. 89 § 1 u.SN, zasadą jest ograniczenie się przez Sąd Najwyższy do stwierdzenia wydania zaskarżonego orzeczenia z naruszeniem prawa. Odstąpienie od tej zasady wymaga wykazania, że zasady lub wolności i prawa człowieka i obywatela określone w Konstytucji RP przemawiają za wydaniem rozstrzygnięcia uchylającego zaskarżone orzeczenie (wyrok Sądu Najwyższego z 16 kwietnia 2024 r., II NSNc 298/23).

Przewidziana w art. 115 § 2 u.SN zasada braku możliwości uchylenia zaskarżonego orzeczenia, pomimo zaistnienia przesłanek określonych w art. 89 § 1 u.SN, stanowi jeden z instrumentów wyznaczających wąskie granice nadzwyczajnego środka zaskarżenia, jakim jest skarga nadzwyczajna, co

zabezpiecza przed nadużywaniem tego środka. Nadużycia w tym zakresie mogłoby prowadzić bowiem do naruszenia prawa do sądu, obejmującego również ochronę prawomocnych orzeczeń. Z tego też powodu wyjątek przewidziany art. 115 § 2 u.SN nie może być interpretowany rozszerzająco (wyroki Sądu Najwyższego z: 23 czerwca 2021 r., I NSNc 144/21; 16 kwietnia 2024 r., II NSNc 298/23).

W poddanej pod osąd sprawie nie ulega wątpliwości, że od uprawomocnienia się zaskarżonego orzeczenia upłynęło więcej niż 5 lat. Nie ulega również wątpliwości, że doszło do naruszenia Konstytucji RP, prawa karnego oraz prawa wekslowego i postępowania cywilnego, co przemawia za wydaniem orzeczenia, o jakim mowa w art. 91 § 1 u.SN. Jednocześnie, w ocenie Sądu Najwyższego, wykreowana zaskarżonym nakazem zapłaty w postępowaniu nakazowym sytuacja prawna jest możliwa do weryfikacji i odwrócenia, nie prowadząc jednocześnie do nieprzewidywalnych skutków materialnoprawnych wynikających np. z dynamiki obrotu cywilnoprawnego (wyrok Sądu Najwyższego z 27 listopada 2024 r., II NSNc 463/23).

Mając powyższe na uwadze, Sąd Najwyższy, na podstawie art. 91 § 1 u.SN, uchylił zaskarżony nakaz zapłaty i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Tarnobrzegu. Jednocześnie, na podstawie art. 398¹⁸ k.p.c. w zw. z art. 95 pkt 1 u.SN Sąd Najwyższy zniósł wzajemnie między stronami koszty postępowania wywołanego wniesieniem skargi nadzwyczajnej.

[SOP]

[r.g.]